

İtirazlar ve İtiraz Kurulları

Satranç etkinliklerinde; kurallara aykırı karar ve uygulamalara, etkinliğin yönerge, duyuru ve planlamalarına çeşitli itirazlar yapılabilmektedir. Etkinlik başlamadan önce yapılacak itirazlara, konusuna göre, organizatörler çözüm bulmak durumundadır. Etkinlik sırasında, hangi aşamada olursa olsun, satrancın geleneğinden gelen alışkanlıklarla tüm itirazlar hakeme-başhakeme yapılır. Bu itirazlar, başhakem veya organizasyon yöneticisi tarafından çözümlenirken, çözüme ilişkin karar ve uygulamalara da itiraz edilebilmektedir. Bu durumda da, eğer etkinlik yönergesi oluşturulmasına izin veriyorsa, 'İtiraz Kurulları' yapılan itirazları çözümlenerek karar verir.

İtiraz Konusu

Yaygın algılama, etkinlik sırasında, salt hakemlerin karar ve uygulamalarına itiraz edilebileceği yönündedir. Etkinliğin diğer aşamaları ve süreçleri, izlenen yol ve uygulamalar da belli ölçüde itiraz konusu olabilir.

- Rakibin FIDE Satranç Kurallarına göre ihlal yapması,
- Eşlendirmede veya diğer kayıtlarda yanlışlık olması,
- Hakemlerin kurallara uygun karar vermemeleri,
- Oyuncu ve/veya kaptanların kendisi veya takımıyla ilgili olarak verilen bir kararı uygun bulmaması,

gibi başlıklar 'hakem kararlarına' yapılabilecek başlıca itiraz konuları olarak sıralanabilir. Burada sıralananların her birinin içinde itiraza konu olacak başka alt konuların da olabileceği unutulmamalıdır.

- Yönergelerin, uygulanacak takvim veya yarışma programının uygunsuzluğu,
- Oyun araç ve gereçlerinde oyuna engel kusurlar olması (satranç ekipmanlarının bozuk, kırık veya norm ölçülerde olmaması...),
- Etkinlik ortamının satranç oynamaya uygun olmaması (iklimlendirmenin yetersizliği, masa ve sandalyelerin kırık veya kirliliği, ışık kaynağının yetersizliği, gürültü, genel kirlilik, sağlık ve güvenlik önlemlerinin yetersizliği...),
- Etkinlikte yer alan paydaşların, katılımcıların satranç ve spor etiğine aykırı davranışlar sergilemesi,

İtiraza konu olabilecek organizasyon bütünlüğünü ilgilendiren diğer nedenlerden bir kaçıdır.

Yönergelerde, itirazların çeşidine bakmaksızın, o turda yapılacak itirazlar için son bir süre belirtilir. Organizasyon yöneticisi ve hakemler kendilerine gelen bu tür başvurularda bu sürenin aşılmamasına dikkat etmelidir. Yönergede yer alan süre itiraz başvurusunun yapılacağı zaman aralığı olup o süre o turda yapılacak itiraz başvurusunun en son yapılabileceği son süre olarak bilinmelidir. Bununla birlikte bazı konular "...süre doldu, itiraz için öngörülen süre aşıldı..." biçiminde bir anlayışla geri çevrilemez. Maç sonucunun veri girişi sırasında hakemler tarafından yanlış yazıldığı ileri sürülmesi, yarışmanın genel konuları, organizasyon alanındaki yaşam konuları, organizasyon sistemi üzerine yapılacak itirazlar için başvurusunun son süresi yoktur. Her zaman başvurulabilir. Bu türden başvurular her zaman dikkate alınmalıdır. Özellikle maç sonucunun yanlış yazıldığı konusunda yapılacak başvuruları itiraz olarak dahi düşünmemek gerekir. Yazılı bir başvuruya dahi gerek duymaksızın (yazılı olmasının yararı vardır tabii ki) yanlışlığın hangi turda hangi masada olduğu, maç sonuç çizelgesi ve eşlendirme yazılımı üzerinden tabii ki öncelikle notasyon kağıtları üzerinden mutlaka araştırılmalı ve varsa bir yanlış veri girişi düzeltilmelidir.

İtiraz konuları kapsamında belirtilen ve benzeri durumlardaki itirazlar, oyuncu, kaptan veya yöneticiler tarafından sözlü olarak da hakem veya başhakeme yapılabilir. Organizasyon yöneticisine yapılan başvurular da geçerlidir. Başhakem veya organizasyon yöneticileri, itirazların mutlaka itiraz kuruluna taşınıp taşınmayacağına bakmaksızın, bu başvuruların bir de yazılı biçimde kendilerine ulaşmasını istemelidir.

Hakem kararlarının dışındaki konular başhakemin doğrudan yanıt vereceği, çözüm üreteceği konular değildir. Ancak, göz önünde en yetkin kişi, erk sahibi kişi olarak tanınıp görüldüğünden bu tür başvurular da başhakeme yapılabilir. Başhakem, hakem kararları dışındaki itirazları organizasyon yöneticisine yönlendirir. Organizasyon yöneticisi de doğrudan kendisine yapılan her itiraz başvurusunu başhakemle de paylaşmalıdır.

Hakem kararlarına ilişkin başvuruları öncelikle başhakem çözmelidir. Başhakem kendisine yapılan başvuruyu itiraz kuruluna doğrudan göndermeden mutlaka değerlendirmelidir. Başhakem, hakemlerin bir kısmını, oyun sırasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklarda oyuncuların başvurularını, kural uygulamaları konulardaki itirazlara çözüm bulmak ve karar vermek için görevlendirebilir (konum tekrarları, geçersiz hamle uygulamaları). Hakeme yapılan başvuruya verilen yanıt ve çözümler başhakem adına ortaya konulmuş çözüm yolları ve kararlardır. Dolayısıyla hakemler tarafından önerilen çözüm yolu ve kararlar gerektiğinde başhakem tarafından da incelenebilir. Başhakem, yapılan inceleme sonrası, hakemin önerdiği çözüm yolunun veya kararın tamamını veya bir kısmını değiştirebilir. Başhakem bu kararı değiştirmeden önce inceleme yaparken;

- Hemen oracıkta, masanın başında kulaktan dolma kısa bilgilerle değil,
 - Tüm dış etmenlerden arınmış bir ortamda,
 - Konuya egemen masada görevli hakemi veya kararı veren hakemi dinleyerek,
 - Oyuncuların da diyeceklerini dikkate alarak,
 - Kurallar manzumesinde yazılanları ve yorumları gözeterek,
- verilen ilk kararı bozma yönüne gitmelidir.

Verilen kararın çözüm yaratmadığını savunan taraf/ taraflar itirazlarını sürdürmeleri durumunda, varsa, itiraz kuruluna yazılı olarak başvuruda bulunma hakkına sahiptirler. İtiraz kurulu konuyu inceleyecek, durumun başvuru sahibinin ortaya koyduğu gibi olduğunu gördüğünde, bu kez başhakemin kararını bozacaktır. Doğru uygulama başhakemin kararının itiraz kurulunda bozulması yerine kurula gitmeden başhakem tarafından durumun düzeltilmesi yönündedir. Başhakemin bu uygulaması doğru uygulama olarak kabul edilir.

İtiraz Kurulu

Etkinlik yönergelerinde, etkinlik sırasında oluşacak durumlara göre yapılacak itirazları değerlendirecek, karara bağlayacak 'İtiraz Kurulunun' oluşup oluşmayacağına yer verilir. İtiraz kurulu oluşturulmayacaksa, etkinlik sırasında yapılan itirazlara, başhakemin verdiği kararlar son karardır. Bu durumda, FIDE Satranç Kurallarına dayalı uygulamalarına olan itiraza ilişkin kararlarında, başhakemin üstünde bir itiraz yeri yoktur. Bunların dışında kalan karar ve uygulamalar için organizasyon bütünlüğünde ele alınacak konularda başkaca ilgili kurum ve kuruluşlara, yargı katlarına itiraz edilebilir. İtiraz kurulunun oluşumu yönergeyle sağlanmışsa, konu itiraz kurul tarafından değerlendirilir ve karara bağlanır. Kurulun vereceği karar son karardır. Başhakem kurulun verdiği kararı uygular.

İtiraz kurullarının oluşumu, kuruluş ve çalışma prensipleri yazılı kurallara dayanmalıdır. Kurul gerektiğinde bu kaynaklara başvurularak çalışmalarına yön verebilmelidir. İtiraz kurulları genellikle seçimle, atamayla veya her iki yöntem kullanılarak bir araya getirilmiş üyelerden oluşur. Üyelerin hangi ölçütlerde ve niteliklerde olacağına yazılı kaynaklarda yer

verilmelidir. Ancak; atama yapılarak kurulda yer verilen üyeler o etkinlikte oyuncu, antrenör, hakem gibi görevlerde olmamalıdır.

Başhakem için önemli uygulama!

Başhakem, tartışılan ve itiraz edilen konularda vereceği kararlarında, daha sonra konunun itiraz kuruluna taşınabileceğini bilmelidir. İtiraz kurulunun vereceği kararın uygulanmasının zorunlu bir karar olduğunu da unutmamalıdır. Başhakem, vereceği kararda, itiraz kuruluna çalışacak, yeni bir karar verebilecek alan bırakmalıdır.

İtiraz edilen konuda kurul 'oyunun devam ettirilmesi' yönünde karar verebilir. Hakem, itiraza konu olan oyunun o aşamasında oyunu hakem kararıyla bitirmişse, itiraz kurulunun o aşamadan sonra oyunun devamına karar vermesinin bir anlamı ve yararı olmayacaktır. Böylesi bir kararın uygulanabilirliği kalmamıştır. Oyun kesilmiş, oyuncular itiraz sonrası çıkacak sonuç için oyunun analizini yapmış olacaklardır. Bu yaklaşıma göre hakemin itiraza konu olan aşamada oyunu devam ettirme kararı yerinde bir karar olacaktır. Oyun sırasında itirazını sürürden taraf oyun sonunda kazanırsa artık itirazını sürdürmeyecek, itiraz ortadan kalkacaktır. Kaybeden taraf oyunun o aşamada hakem kararıyla bitirilmiş olması gerektiğini ileri sürerek itiraz edebilir. Bu kez, hakemin oyunu devam ettirmesi sonucu, itirazın kurul tarafından bir değerlendirme yapılmasına olanak tanınmış olacaktır.

Kurul kararında oyunun devam ettirilmesini uygun ve doğru bulmuşsa hakemin kararını onamış ve itiraz reddedilmiş olacaktır. Kurul itirazı yerinde bularak itiraza konu olan oyunun o aşamasında oyunun bitirilmesi gerektiğine hükmedebilecektir. Böylece hakemin kararı bozulmuş ama yapılacak olası itirazın çözüm yaratması sağlanmış olacaktır. Aksi durumda itiraz kurulunun yeni ve uygulanabilir bir karar vermesi olanaklı olmayacaktır.

Kurulun çalışma düzeni

Başhakem veya organizasyon yöneticisi, kendisine gelen itiraz başvurusunu teslim aldığı anda, başvuru dilekçesinin üzerine başvuruyu aldığı tarihi ve saati kaydetmelidir. Bu haliyle başvurunun bir örneği itirazı yapan tarafa sunulur. Başvuru, kurulun çalışmalarına kaynaklık edecek mevzuat ve dokümanlarla birlikte, kurula sunulur. Aynı konuda birden çok başvuru olabilir. Kurul bu başvuruları birleştirir, tek dosyada işlem başlatır. Kararlar gerekliyse ayrı ayrı verilir. Kurul, çalışmalarını, sakin, katılımcılardan uzak, dış etmenlerden etkilenmeyecek ve güvenlik içerisinde çalışılabilecek uygun ortamda yapmalıdır. Organizasyon yöneticileri, planlama aşamasında, böylesi çalışmalar için gereken ortamı düzenlemelidir.

Kurul, itiraza konu olan durum karşısında, itirazın tamamını veya bir kısmını kabul edebilir. Kurul itiraz başvurusunu öncelikle 'usul yönünden' inceler.

- Başvuru zamanında yapılmış, güvence bedeli tam ve eksiksiz yatırılmış olmalıdır.
- İtiraza ilişkin konu üzerine gerekli belgeler, delil niteliğinde sayılabilecek belge, araç, gereç, yayın türündeki materyaller ve diğer dokümanlar sunulmuş olmalıdır.
- Tamamlanması olanaklı olan eksiklikler tamamlanır.
- Eksiklikler tamamlanamıyorsa başvuru usul yönünden reddedilir.

Usul yönünden incelenen başvuru kabul edilmişse 'esas yönünden' görüşmelere başlanır.

- Başvuru konusuna bağlı olarak hamle yazımları (notasyon kağıtları),
- Eşlendirme ve eşlendirmenin nasıl yapıldığına ilişkin rapor başhakemden istenebilir,
- Kurul, gerektiğinde, eşlendirme yazılımının kullanımı, yazılımın incelikleri ve benzer uzmanlık gerektiren uygulamalar için bilirkişiler atayabilir,
- Kurul, itiraza konu olan durum hakkında ilgili hakem / hakemler veya oyuncu /oyuncular veya yöneticilerle görüşebilir. Bu istemler başhakeme iletilir,

- Başhakem kurulun görüşme istemlerinin sırayla yerine getirilmesini sağlar,
- Kurulun yaptığı tüm görüşmeler tutanakla saptanır,
- Görüşmeler ifade veya savunma niteliğindeyse ilgililerin yazılı biçimde soruları yanıtlanması istenir.

Kararlar

- Kurul çoğunlukla toplanır ve kararlar çoğunlukla alınır.
- Bir karar alınmasında çoğunluk sağlanamıyor, oylar eşit çıkıyorsa kurul başkanının oyu yönünde karar alınmış sayılır.
- Alınan karar veya karar metninde geçecek anlatımların bir kısmına veya tamamına karşı olan üyeler karşı olma gerekçelerini yazarak kararı imzalarlar.
- İtiraza konu olan durum karşısında kararlar, FIDE Oyun Kuralları, FIDE Turnuva Kuralları, yasalar, yönetmelikler, talimat, yönerge ve prosedürlere uygun olarak verilir.
- Kararlar söz konusu yazılı düzenlemelere uygun olarak gerekçeleri ve dayanaklarıyla alınır.
- Kurulun verdiği kararın sayılan düzenlemelerden ayrı, bu düzenlemelere karşı olması durumunda, başhakem, önceki verdiği kararı uygulamakta direnebilir.

Ara Kararlar:

Gerekli incelemenin yapılabilmesine yönelik olarak, yapılacak uygulamaların neler olacağı, ifade ve savunmaların istenmesi, bilirkişiler ve benzer uygulamalar için ara kararlar alınarak karar metni oluşturulur.

Son Karar:

- İtiraz kurulu son kararında;
 - ✓ İtirazı reddederek başhakemin kararını kesinleştirilebilir: Uygulamalardan sonra itiraza yönelik elde edilen bulgu, bilgi veya dokümanların yetersiz bulunması durumunda itiraz reddedilir. Karar, başhakemin verdiği karar doğrultusunda düzenlenir,
 - ✓ İtiraz kabul edilebilir: İtirazın haklı gerekçelere dayandırıldığı görülürse, itirazı yerinde görüp başhakemin kararını bozarak oyun ve oyunun sonucu hakkında yeni bir karar verebilir.
- İtiraz yerinde görülürse sadece itirazın yerinde bulunduğu yönünde karar alınamaz.
- Bu aşamadan sonra ne yapılacağı, uygulamanın nasıl olacağı, sonuçların ne olduğu gibi itirazı aydınlatacak ve sonuçları belirleyecek bir karar verilir,
 - ✓ Oyunun sonucu (skor) başhakemin kararı aksine, itiraz gerekçelerine dayalı olarak değiştirilebilir,
 - ✓ Oyuna kaldığı yerden devam edilebilir,
 - ✓ Oyun yeniden oynanabilir,
- Bir nedenle hakem tarafından durdurularak hakem kararıyla bitirilen bir oyun üzerine yapılan itirazda, 'kaldığı yerden devam ettirilmesi' kararı uygulamada sıkıntı yaratacak, yeni tartışma ve itirazlara yol açabilecek bir karar olabilecektir. Bu tür istemlerle yapılan itirazlarda, inceleme ve araştırmanın hızlıca yapılarak kararların alınması yerinde olacaktır. Olası böyle bir kararın alınabileceği dikkate alınarak, itirazın yapıldığı oyunda yer alan oyuncular dış etmenlerden etkilenmeyerek rahatsız edilmemeleri için uygun bir ortamda dinlendirilmelidir. Oyuncuların gereksinimleri organizasyon yöneticileri tarafından sağlanmalı, kaptanlar, yönetici veya başkalarıyla görüşmelerine, ihlal nesnelere ulaşmalarına engel olunması gibi önlemler başhakem ve organizasyon yöneticilerince alınmalıdır.

- Benzer biçimde, oyunun yeniden oynanması kararı, durumun sabit, kurallarla açıklanabilen, kuralların oyunun yeniden oynanmasını emrettiği, dayanak kuralın açıkça bu yönde yorumlanabildiği gerekçelerine sıkıca dayanmalıdır.
- Kararlar açık uçlu olmaz. Net ve uygulanabilir olmalıdır. Uygulanabilirliği tartışma yaratmamalıdır.
- Kararın dayanak maddesinde, FIDE Oyun Kuralları, FIDE Turnuva Kuralları ya da diğer yazılı kuralların hangi maddesi ve uygulamasına göre karar verildiği belirtilir.

Kurulun verdiği karar son karardır. Başhakem kurulun verdiği kararı uygulamak zorundadır. Başhakem itirazı yapan ilgilileri davet ederek kurulun kararını bir yazıyla bildirir. Bu bildirimde bildirim yapıldığı tarih ve saat de yer alır. İtiraz kurulunda ele alınan tutanaklar, ifade ve savunmalar, ara ve son kararlarla yapılan yazılı bildirim bir örneği de başhakemin yarışma dokümanları arasında yer alır.

İtiraz kurulunun çalışmaları sonuçlanıncaya ve karar metni açıklanıncaya kadar o konu üzerinde hakemler, yöneticiler ve görevliler yorum ve görüş bildirecek yazılı veya sözlü açıklama yapamazlar. Gerekiyorsa bir sonraki tur için eşlendirme yapılmaz. Kurulun çalışmalarının uzun bir zamanı alması halinde, bir sonraki turun başlama saatinin aksamaması için başhakem eşlendirme için gerekli önlemleri alır.

Hakem kararlarının dışında organizasyon bütünlüğünü ilgilendiren itiraz konularında, kurul, benzer çalışma düzeni ve karar aşamalarını bu kez organizasyon yöneticisiyle yürütür.

IA&IO Tahsin AKTAR